

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**نقض حریم خصوصی**  
مضائق احیائی آن در قوانین کیفری ایران

مؤلف:

احسان احمدی کوبنانی

بوتیا

انتشارات بوتیا

احمدی کوهبنانی، احسان، ۱۳۷۰ -

نقض حریم خصوصی و ضمانت اجرای آن در قوانین کیفری ایران.

شابک: ۳-۳-۹۹۴۲۸-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

مشتصات نشر: ۱۳۸۷

مشتصات نشر: کرمان: بوتیا، ۱۳۹۷.

موضوع: حق صیانت از حریم شخصی - قوانین و مقررات - ایران - جنبه‌های مذهبی

رده بندی دیویی: ۳۴۱.۳/۳۴۸

شماره شابشناسی ملی: ۵۸۸۷۳۶۵۵

رده بندی کتابخانه: ۷۰۷۵۵ ن ۳ الف / ۳۴۱.۳ KMH

بوتیا

انتشارات بوتیا

کرمان: خیابان شهید مصطفی خمینی (۱۰۰) حدفاصل کوچه ۵۹ و ۶۱.

تلفن تماس: ۰۹۱۳۳۸۷۲۰۹۲

نقض حریم خصوصی و ضمانت اجرای آن در قوانین کیفری ایران

مؤلف: احسان احمدی کوهبنانی

قیمت: ۱۸۰۰۰ ریال

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول / ۹۷

چاپ و صحافی: بوتیا

شابک: ۳-۳-۹۹۴۲۸-۶۲۲-۹۷۸

حق چاپ محفوظ است.

## فهرست مطالب

|    |                                                    |
|----|----------------------------------------------------|
| ۹  | مقدمه                                              |
| ۱۸ | فصل اول: مصادیق تعرض مجاز و قانونی به حریم خصوصی   |
| ۲۲ | گفتار اول؛ مفهوم حریم خصوصی                        |
| ۲۲ | مبحث اول؛ حریم                                     |
| ۲۴ | مبحث دوم؛ تعریف حریم خصوصی                         |
| ۲۷ | مبحث سوم؛ حریم خصوصی در مبانی اسلام                |
| ۳۵ | گفتار دوم؛ انواع حریم خصوصی                        |
| ۳۶ | مبحث اول؛ حریم خصوصی مادی                          |
| ۳۹ | مبحث دوم؛ حریم خصوصی معنوی                         |
| ۴۳ | گفتار سوم؛ مصادیق تعرض مجاز و قانونی به حریم خصوصی |
| ۴۵ | مبحث اول؛ سرکشی به مکاتبات و مرسولات پستی          |
| ۴۷ | مبحث دوم؛ استراق سمع در مکالمات تلفنی              |

- ۴۹ ----- مبحث سوم؛ سرکشی به حساب‌های بانکی
- ۵۰ ----- مبحث چهارم؛ بازرسی و نفوذ از منزل و اماکن خصوصی
- ۵۲ ----- مبحث پنجم؛ انتشار تصاویر متهمة
- ۵۶ ----- گفتار چهارم؛ مصادیق حریم خصوصی در نظام حقوقی اسلام
- ۶۶ ----- گفتار پنجم؛ لایحه حمایت از حریم خصوصی
- ۶۶ ----- بحث اول؛ تعاریف و کلیات
- ۷۰ ----- مبحث دوم؛ حریم خصوصی جسمانی
- ۷۴ ----- مبحث سوم؛ حریم خصوصی اماکن و منازل
- ۷۶ ----- مبحث چهارم؛ حریم خصوصی در محل کار
- ۷۸ ----- مبحث پنجم؛ حریم خصوصی اطلاعات
- ۸۲ ----- مبحث ششم؛ حریم خصوصی ارتباطات
- ۸۶ ----- مبحث هفتم؛ مسؤولیت‌های ناشی از نقض حریم خصوصی
- ۸۷ ----- گفتار ششم؛ تحلیل و بررسی لایحه حمایت از حریم خصوصی
- ۸۵ ----- فصل دوم؛ ضمانت اجرای تجاوز به حریم خصوصی
- ۹۰ ----- گفتار اول؛ حمایت از حریم خصوصی در قانون اساسی
- ۱۰۰ ----- گفتار دوم؛ حمایت از حریم خصوصی در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
- ۱۰۱ ----- مبحث اول؛ دفاع مشروع از حریم خصوصی

- مبحث دوم؛ مجازات در مقابل هتک حیثیت (قذف)-----۱۰۴
- مبحث سوم؛ ضمان در برابر ورود و خسارت به حریم خصوصی-----۱۰۷
- مبحث چهارم؛ هتک حیثیت و نشر اکاذیب در فضای مجازی-----۱۱۰
- دفتر دوم؛ حمایت از حریم خصوصی در قانون آیین دادرسی کیفری-----۱۱۴
- مبحث اول؛ حریم خصوصی در آیین دادرسی جرائم رایانه‌ای-----۱۲۱
- فصل سوم؛ جمع بندی بحث-----۹۰
- منابع و مآخذ-----۱۳۷

## مقدمه

صیانت و حفاظت از حریم خصوصی در قوانین کیفری و مدنی هر کشوری و در همه سیستم‌های حقوقی به عنوان حق مسلم تأیید شده و داری قلمرو گسترده‌ای در جوامع بشری می‌باشد. از سوی دیگر انجام برخی وظایف قانونی از سوی ضابطین قضایی و مأموران دولتی مستلزم ورود به برخی از قلمروهای حریم خصوصی افراد است و همین امر باعث ایجاد نوعی تعارض می‌شود. هدف این نوشتار، شناسایی قلمرو حریم خصوصی افراد و بررسی ضمانت اجرای مجازات تجاوز به حریم مزبور با توجه به قانون مجازات اسلامی، صوب ۱۳۹۲ می‌باشد. حریم خصوصی در نظام حقوقی اسلام مصادیق متعددی دارد و همچنین مطابق قانون، افراد دارای مجوز قانونی، برای ورود به محدوده حریم خصوصی اشخاص دیگر تا جایی می‌توانند اقدام نمایند که قانون مجوز نبوده باشد و در غیر این صورت، متعرض به حریم خصوصی افراد محسوب شده و به عنوان مجرم تحت تعقیب قرار خواهند گرفت. همچنین با توجه به قوانین کیفری ایران به ویژه قانون مجازات اسلامی، قانونگذار از حریم خصوصی حمایت مناسبی کرده و در بسیاری از موارد نیز ضمانت اجرای مناسبی برای مجازات خاطیان و مجرمان این حوزه پیش‌بینی نموده است.

حریم خصوصی محدوده خاصی از زندگی هر فردی است که افراد دیگر حق ورود و یا تعرض به آن محدوده را ندارند. حریم در ادبیات حقوقی برگرفته از مفهوم حرمت به معنای منع است؛ چراکه تعرض به حریم دیگران ممنوع می‌باشد. بنابراین، حریم خصوصی به معنای مکان و

محلی است که اختصاص به فرد داشته و دفاع از آن واجب و تعرض نسبت به آن ممنوع می باشد. مفهوم حریم خصوصی می تواند به انواع مختلف حقوقی، سیاسی و اخلاقی مورد توجه قرار گیرد و می توان از دیدگاه های متفاوت آن را تحلیل و تبیین کرد. در هر رویکردی قواعد و مباحث و مؤلفه های خاص خود را دارد.

حریم خصوصی در مقایسه با نوع افرادی که در یک جامعه و با یک فرهنگ واحد در کنار یکدیگر زندگی می کنند، متفاوت است. امروزه مقول حریم خصوصی به عنوان موضوعی علمی و تحت عنوان حقوق بشر مورد تحسین قرار می گیرد، و این نگاه علمی به سبب پیشرفت روز افزون تکنولوژی ها و ارتباطات است که ورود به حریم های شخصی انسان ها را بسیار ساده تر از گذشته کرد و البته سرعت دریافت و انتقال اطلاعات شخصی دیگران و انتشار آنها افزایش بسیار زیادی داشته است. حریم خصوصی به معنای قلمرو مسووب و مخصوص شخصی است که دیگران حق ورود به آن را ندارند و یا بدان تعرض و تجاوز نمایند.

حریم خصوصی انواعی دارد و در یک تقسیم بندی به دو نوع مادی و معنوی تقسیم می گردد. حریم خصوص مادی مکتوبات محدوددهای است که افراد به تنهایی و یا همراه با جمع دیگری در آن ساکن و سکونت داشته و از حقوق اختصاصی برخوردار هستند. از جمله ویژگی های حریم خصوصی مادی می توان به انتخابی بودن حریم خصوصی، محدودیت در ورود و خروج، قائم بودن حریم خصوصی به شخص، مستلزم مالکیت نبودن حریم خصوصی مادی، محدوده معین و مشخص حریم خصوصی،

قابل حمل نبودن حریم خصوصی مادی، غیرقابل معامله بودن حریم خصوصی مادی و ارتباط مستقیم حریم خصوصی با صاحب آن اشاره نمود.

دع دیگر حریم خصوصی، حریم معنوی است که همواره به خود شخص وابسته می‌باشد. به عبارت دیگر حریم فرد با شخصیت او همراه است. این سبب معنوی حریم خصوصی است و معمولاً با از فوت شخص، حریم خصوصی معنوی او نیز از بین رفته و موضوعیتی ندارد؛ چراکه اعتبار حریم خصوصی معنوی به اعتبار شخص انسان است. حریم خصوصی معنوی از ویژگی‌هایی دارد از قبیل نسبی بودن، ماهیت محرمانه، مستقل بودن در غایت عدم توارث، تغییرپذیری، قائم به شخص بودن، آسیب‌پذیری.

با شناخت انواع مادی و معنوی حریم خصوصی و ویژگی‌های این دو مفهوم، می‌توان گفت اطلاعات شخصی افراد در برده حریم خصوصی آن‌ها قرار می‌گیرد و با گسترش ارتباطات افراد، امکان دارد اطلاعات مزبور صرفاً در اختیار آن شخص نباشد و در اختیار دیگران نیز قرار گیرد. بنابراین ممکن است بخشی از حریم خصوصی اشخاص، نزد افراد حقیقی یا حقوقی دیگری قرار بگیرد و جزئی از حریم خصوصی شخص می‌باشد.

یکی از مؤلفه‌های مؤثر در نوشتار حاضر، بررسی ضمانت اجرای تجاوز به حریم خصوصی افراد می‌باشد. به عبارت دیگر به این مسئله پرداخته

می‌شود که قانونگذار در قوانین تصویب شده چه مجازات‌ها و یا اقدامات تأمینی و تربیتی را برای افراد متجاوزی که بدون تجویز قانون و عدم کسب اجازه از صاحب حریم خصوصی، به محدوده آن وارد می‌شوند پیش‌بینی نموده و به طور کلی ضمانت اجرایی قوانین مرتبط با موضوع حریم خصوصی مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است. البته علی‌رغم وضع بسیاری از قوانین پیشگیرانه در مورد تجاوز به حریم خصوصی افراد، اما در برخی موارد قانونگذار ضمانت اجرای مناسبی را برای متجاوزان به حریم خصوصی در نظر نگرفته است و همین امر در بعضی مواقع باعث شده است تا بعضی افراد بی‌توجه به مجازات‌های قانونی تعیین شده، به حریم سایر افراد جامعه تعدی و تجاوز کرده و واکنش‌های مجازات‌های قانونی نداشته باشند. بنابراین با توجه به گستردگی موضوع و زمینه‌های حریم خصوصی مانند فضاهای حقیقی و مجازی لازم است تا برای جلوگیری از سوءاستفاده‌های افراد فضا طلب و متجاوزان از فضاهای مزبور، تدابیر و مقررات پیشگیرانه برای از جانب قانونگذار صورت پذیرد.

بحث ما در این تحقیق پیرامون ضمانت اجرای کیفری نسبت به نقض و تجاوز به حریم خصوصی افراد می‌باشد که در نظر گرفتن مبانی فقهی و حقوقی و نیز با تکیه بر قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ به تبیین ضمانت اجرای آن می‌پردازد.

حریم خصوصی مفهومی پرکاربرد در جوامع انسانی محسوب می‌شود که در حوزه‌های مختلف پژوهشی و علمی نظیر جامعه‌شناسی، حقوق، روانشناسی، علم سیاست و بسیاری حوزه‌های دیگر مورد بررسی قرار

می‌گیرد. از سوی دیگر مبانی و مفاهیمی مانند حریم خصوصی امروزه در قالب موضوعات حقوق بشری مورد توجه بسیاری از حقوقدانان و صاحب‌نظران این حوزه نیز قرار گرفته است. همچنین افراد در مقابل تجاوز به حریم خصوصی‌شان بسیار متعصب هستند اما ممکن است این افراد اطلاع نداشته باشند که در بعضی مواقع می‌توان به حکم قانون به حریم خصوصی آن‌ها متعرض گردید. از طرفی قانونگذار در مسیر وضع مقررات پیشگیرانه برای حمایت از حریم خصوصی آحاد جامعه وظایفی را برده دارد و باید ضمانت اجرای لازم را برای تأمین مصالح شخصی افراد جامعه خصوصاً در مورد حریم خصوصی فراهم نماید. بنابراین ضرورت دارد که محققین و صاحب‌نظران با انجام تحقیقاتی از این قبیل، موارد حمایت از حریم خصوصی افراد را تعیین نمایند. در ضمن برای رفع برخی شبهات مطرح شده در مورد این که مأموران نظامی و ضابطان دادگستری حق ورود به حریم خصوصی افراد را ندارند، ضرورت دارد این مسئله روشن شود که مأموران و ضابطان با مجوز قانون می‌توانند برای تفحص و بررسی‌های لازم وارد حریم خصوصی افراد شوند.

هدف علمی محقق در نگارش این پایان‌نامه علمی را این است که بتوانیم با بهره‌گیری از منابع معتبر فقهی و حقوقی، آراء و نظرات فقه‌های امامیه و حقوقدانان را در مورد مبحث ضمانت اجرای حمایت‌کنندگی از دفاع در برابر حریم خصوصی و همچنین در مقابل هتک حیثیت اشخاص بررسی و مطالعه کرده تمام موضوعات مطرح شده را با تأکید بر متن

قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ تبیین و تشریح نماید. همچنین با توجه به ماهیت این پژوهش، می‌توان اهداف کاربردی نیز برای آن لحاظ نمود و هدف مزبور این است که ضمانت اجرایی در موضوع حمایت کیفری از حریم و حیثیت اشخاص مورد توجه بیشتر قانونگذاران محترم قرار گرفته و با بررسی‌های کارشناسی و پس از تصویب نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی در جامعه قانونمند و کاربردی شود.

این نوشتار در زمره تحقیقات نظری قرار گرفته و با استناد به منابع معتبر فقهی، حقوقی و نیز با مطالعه و کنکاش در نظرات و آراء فقها، حقوقدانان و صاحب‌ظران این حوزه، موضوع حریم خصوصی و ضمانت اجرای مجازات مجاوز به آن را به عنوان دو مؤلفه مهم و تأثیرگذار با روش تحلیلی-توصیفی بررسی نموده است.

پیرامون موضوع مورد بحث در این نوشتار کم و بیش از سوی محققین تحقیقاتی صورت گرفته است که البته ممکن است در برخی موارد کاستی‌هایی نیز داشته باشند و ما با استفاده از نقاط قوت این تحقیقات، سعی در رفع نقاط ضعف و کاستی‌های موجود در پژوهش‌های حوزه حریم خصوصی داریم. در ادامه به برخی از تحقیقات انجام شده در این زمینه می‌پردازیم.

شهباز قهفرخی و مسعودیان در مقاله‌ای با عنوان «حمایت از حریم شخصی از منظر آیات و روایات» به بررسی این مطلب می‌پردازند که حریم و حیثیت اشخاص، قلمرو و محدوده‌ای از اعمال، رفتارها، ویژگی‌ها

و مختصات هر شخص است که برای عموم آشکار نبوده و در وهله نخست به فرد معینی اختصاص دارد و وی نیز تمایل به افشا آن ندارد. اشخاص هیچ گونه ورود و نظارت دیگران بر این فضا را بر نمی تابند و نسبت به ورود غیر واکنش نشان می دهند مصادیق این حق به صراحت در آیات قرآن و روایات مورد حمایت بوده قرار گرفته است، با توجه به این اهتمام در به رسمیت شناختن این حق برای افراد جامعه و خلا قانونی حمایت از این حق بنیادین لازم است قانونگذار با مبنا قرار دادن معیار مشخصی در شناسایی این حق و احصا آن پرداخته و حمایت از حریم و حیثیت اشخاص را جنبه قانون بخش

باقر انصاری نیز در مقاله «حریم خصوصی و حمایت از آن در حقوق اسلام» بیان می دارد که «اهمیت حمایت از حریم و حیثیت اشخاص در اسلام بسیار بیشتر از سایر نظام های حقوقی است اما با وجود این متأسفانه نه در ایران و نه در نظام حقوقی سایر کشورهای مسلمان در تدوین قوانین و مقررات مختلف مرتبط با این امر، اهمیت این حق چنانکه باید درک نشده و حمایت های لازم از آن صورت نگرفته است.

فرید محسنی در کتابی با عنوان «حریم خصوصی امامت»، در انتشارات دانشگاه امام صادق (ع) می نویسد: اساساً دولت ها یکی از دید کنندگان جدی حریم اشخاص هستند. به همین جهت ضرورت است جنبه های این امر توجه جدی مراجع قانونگذاری قرار گیرد. از سوی دیگر هنگام نقض حریم اشخاص توسط دولت توجیهاتی از قبیل مصالح

عمومی و منافع عامه مطرح می گردد، لازم است با تبیین معیارهایی برای مصلحت، حمایت های کیفری در اینگونه موارد به گونه ای طراحی گردد که مراجع قضایی نتوانند مصلحت را به عنوان امری مبهم به صورت پیش فرض و مبنایی برای نقض بپذیرند و جدیت لازم در اعمال مجازات را نادیده بگیرند. دکتر محسنی دیدگاه فقهای امامیه را در خصوص حریم و حمایت این چنین بازگو می کند که در اسلام بحث حریم خصوصی تحت این عنوان مطرح نگردیده ولی مقولات و مسائل آن با مبنای متعدد و محکم مورد حمایت قرار گرفته است. می توان گفت که رعایت چنین حقی قبل از آنکه در حقوق مغرب زمین و کنوانسیون ها و اسناد حقوق بشری پیش بینی گردد در منابع فقهی و حقوقی اسلام مطرح بوده است. آیات متعدد قرآن و سنت، امامبر و ائمه دلالت بر ضرورت و وجوب رعایت حریم و حیثیت اشخاص بگایان و حرمت نقض آن و در نتیجه ضمانت اجرای دنیوی و آخروی آن دارد. ای احکام مرتبط با حریم خصوصی را از اصول و قواعد و احکام مختلف اسلام قابل استنباط می داند از جمله ممنوعیت تجسس، ورود به منازل، استراق سمع و ...

حنانه سماواتی در مقاله ای با عنوان « حمایت کیفری از امنیت حریم خصوصی » که در روزنامه همشهری چاپ شد، می نویسد: حریم خصوصی یعنی یک فرد یا گروه بتواند خود و یا اطلاعات مربوط به خود را مجزا و در نتیجه بتواند خود یا اطلاعاتش را با انتخاب خویش در برابر دیگران آشکار کند. مرزها و محتوای آنچه خصوصی قلمداد می شود در میان فرهنگ ها و اشخاص متفاوت اما محتوای اصلی آنها مشترک است.

حریم خصوصی انواع مختلفی دارد که به اقتصادی، پزشکی، اینترنت و حریم خصوصی اطلاعات قابل تقسیم است. درجه خصوصی بودن اطلاعات بستگی دارد به اینکه عموم چگونه این اطلاعات را دریافت و با آن برخورد خواهند کرد که به نوبه خود به شرایط زمان و مکان وابسته است. مفهوم حریم خصوصی بر مفهوم امنیت نیز تأثیر می‌گذارد مثلاً از سه استفاده گرفته تا امنیت اطلاعات.

مهم‌ترین قوی است نیز در روزنامه ایران مقاله‌ای تحت عنوان حریم خصوصی از منظر قانون نگاشته و معتقد است تعاریف مختلفی از حریم شخصی در قانون تعریف شده وجود دارد. حریم خصوصی یا شخصی از جمله حقوقی به شمار می‌رود که لازم است تمامی انسان‌ها در هر حکومتی با آن آشنا باشند. با آگاهی از حریم خصوصی، حقوق شهروندی رعایت خواهد شد، ضمنی است که دولت‌ها نیز در این زمینه سهم عمده‌ای بر عهده دارند. از جمله تکالیف دولت و نظام‌های حقوقی، به روز کردن قوانینی است که در حوزه حریم شخصی شهروندان وضع شده اند، مواردی از جمله پرهیز از شنود مکالمات تلفنی با تأمین امنیت فضای مجازی، همگی جزو مصادیق حریم خصوصی شهروندان است و قانونگذار مکلف است نظام حقوقی ویژه‌ای را درباره آن‌ها تدوین نماید. مورد جواز تعرض به حریم خصوصی با همه اهمیتی که قرآن به حفظ آن و حریم خصوصی اشخاص دارد با این همه در مواردی جایز و بلکه لازم است که این حریم شکسته شود و به حریم خصوصی اشخاص وارد شد. در قرآن

شماری از موارد جواز بیان شده است. این موارد از نظر کمی بسیار اندک هستند ولی از نظر کیفی بسیار خطرناک برای جامعه و ارزش های انسانی است. از این رو با تأکید و نیز سخت گیری های بی شماری همراه است. یکی از موارد جواز، زنای آشکار است که چهار شاهد عادل همزمان با تمام جزئیات، مسأله را بدون کم و کاست بیان و گواهی می دهند. این مسأله از دو نظر اهمیت دارد؛ یکی از جهت تحکیم بنیادهای خانه خانواده و حفظ حریم خانواده و ارزش های انسانی و اسلامی و از سوی دیگر از جهت حفظ حرمت اشخاص حتی در بدترین شرایط. از این رو هم در اثبات جرم سخت گیری می شود و هم در اجرای حکم نسبت به قانون شکنان و تعرضان به حریم خصوصی و خانوادگی اشخاص. قرآن در آیه ۲ و ۴ و سوره نور به این مسأله توجه می دهد. درباره تجاوز مالی به حریم خصوصی اشخاص و نجات سرقت و قطع دست دزدان نیز این مسأله به روشنی بیان می شود تا حدت انسانی و نیز حریم خصوصی حفظ شود. (مائده آیه ۳۸) از این رو در اجرای حدود که مستلزم بی آبرویی اشخاص است واجب شده که دقت بسیاری در مسأله و عوامل اصلاح جامعه مدنظر قرار گیرد. همچنین در مفعول که امنیت و حاکمیت حکومت اسلامی و مصالح کلان جامعه اسلامی در معرض تهدید و خطر و توطئه از سوی افراد و تشکیلات حقیقی و حقوقی قرار گیرد، تفظ اصل نظام اسلامی در برابر خطرات بر هرگونه حریم شخصی و عمومی جهان می یابد و باید برای خنثی شدن این تهدیدها از هر اقدام بازماند ای فروگذار نکرد.

همچنین خلیل منصوری، در مقاله‌ای با عنوان بررسی موضوع حریم خصوصی و هتک آبرو بر اساس آموزه های قرآن، حریم خصوصی را به عنوان یکی از سه اصل مهم در اسلام قلمداد کرده و می گوید: در اسلام سه اصل از جایگاه خاصی برخوردار است و هر فرد انسانی از آن بهره مند است. اصولی که بنیاد اجتماع بر آن نهاده شده و روابط انسان با انسان با آن تنظیم می شود. سه اصل حفظ جان و مال و عرض به عنوان اصولی اساسی از جایگاه ویژه ای برخوردار است.

در همه امور برای اجتماعی اسلام حفظ این اصول به عنوان اصل احکام بر احکام قرارنمین و روابط اجتماعی مدنظر قرار گرفته است و همانند عدالت هر کج که اصولی را این سه اصل مخالفت کند به طور خودکار از اعتبار و حجت خارج می شود مگر آنکه دلیل محکم و استواری در برابر این سه اصل حاکم وجود ندارد و آن را تخصیص بزند. به عنوان نمونه اصل، حرمت جان انسان است و جایز نیست که کسی به جان کسی متعرض شود و به آن آسیب برساند. با این همه تنها در صورتی قتل فردی جایز شمرده می شود که دلیل و برهان قوی وجود داشته باشد و براین اصل اولی چیره شود، چنانکه شخصی فردی را به قتل رساند که در این صورت به جهت حکم قصاص، مستوجب مرگ می شود. با این همه شرایط آنچنان تغییر نمی یابد که در مجازات وی تشدید شود و یا حتی عرض و آبروی فرد مورد تعرض قرار گیرد. آبرو به معنای عرض، اعتبار، حرمت، شرافت و وجهت انسان مورد تاکید اسلام و به عنوان یکی

از اصول سه گانه در همه احکام، حضور جدی دارد. در آیات قرآنی از آبرو به عنوان وجاهت و عفت یاد شده است (آل عمران آیه ۴۵) و نیز احزاب آیه ۶۹) و از فضاحت و بی آبرویی افراد منع شده و پرده از عیب کسی برداشتن و آبروی وی را ریختن به عنوان گناه مورد نکوهش قرار گرفته و متعرضان به آبروی افراد را به مجازات سختی تهدید کرده است. (حجر آیه ۶۸). در برخی روایات حرمت آبروی مومن از حرمت خانه کعبه بالاتر دانسته شده است ریشه توجه اسلام و قرآن به مسئله آبرو و عرض انسانی را باید در ارزیابی همه انسان ها در بینش و نگرش قرآنی جست. قرآن انسان را موجودی برخوردار از کرامت و شرافت ذاتی دانسته و در بیان مقایسه رزس ذاتی انسان می فرماید: ولقد کرمنا بنی آدم؛ به درستی ما فرزندان آدم را کرامت و شرافت بخشیدیم و بزرگواری کردیم. (اسراء/۷۰).

از نظر قرآن، همه نوع سرخود بودن تفاوت در رنگ و نژاد و دین و قومیت از شرافت ذاتی برخوردار است. باید به عنوان انسان، گرمی داشته شوند. (حجرات/۱۳) تأکید بر شرافت انسان به عنوان حقی عام و فراگیر، یکی از مهم ترین ویژگی ها و شاخصه های اسلام است. در هیچ دین و آئینی اینچنین مقام انسان مورد اهتمام و ارزش گذاری نیست. از این رو هیچ تفاوتی میان فردی یا فردی دیگر نیست و این اسلام شرافت دیگری برای شخصی افزون بر شرافت ذاتی اثبات می کند. جهت تسلیم در برابر خدا و نفوای الهی است که در این صورت افزون بر شرافت ذاتی از ارزش کرامت عرضی نیز برخوردار می شود و مصداق تفضیلی بزرگواری تر می گردد و به حکم: ان اکرمکم عندالله اتقاکم (حجرات آیه ۱۳)،

از نوع برتری عرضی بهره مند می شود که این برتری تنها در برخی از احکام دنیوی برای فرد سودمند است هرچند که در آخرت این برتری نمود و بروز واقعی می یابد و انسان متقی به بهشت درمی آید و انسان غیرمتمنی به دوزخ آتشین فروافکنده می شود. بنابراین کرامت ذاتی انسان، موجب می شود که در دنیا از مهمترین حقوق انسانی خود یعنی حفظ جان و مال و عرض بهره مند شود.

رحیم بهارآبادی با موضوع «حمایت حقوق کیفری از حوزه های عمومی و خصوصی» به تئوری تحریر درآورده و به این مطلب اذعان دارد که دولت ها یکی از جدی ترین تهدید کنندگان و ناقضین حریم خصوصی تلقی می گردد. در باره ای موارد نیز به مصالح اجتماعی و اخلاق عمومی برای توجیه عملکرد خود استناد می نمایند، لذا یکی از کانونی ترین مباحث در این جدال تئوری ارزشگاه داشتن اخلاق شخص به عنوان جنبه ای از حریم خصوصی از دایره مداخلات دولتی و قانونی است.

احسان احمدی کوهبنانی؛

کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی

اردیبهشت ماه ۱۴۰۲